

Blog begin augustus. De USSR en de VS gelijkenissen

Een studievriend uit San Francisco, met wie ik studeerde in de Sovjet-Unie is op bezoek. Hij moppert over de Amerikaanse vriendjespolitiek en de corruptie binnen de elite en de schande hoe zijn land bestuurd wordt. Of ik het debat tussen Joe Biden en Donald Trump wel had gezien? Hoe deze twee oude mannen Amerika vertegenwoordigden! *“Het lijkt wel alsof we terug zijn in de einddagen van de USSR waar oude Sovjetknarren als Brezjnev en Tsjernenko de menigte voorhielden dat ze in de machtigste heilstaat van de wereld leefden”*, zegt hij diep geërgerd.

Het is inderdaad wel een teken aan de wand dat de twee kandidaten die concurreren met elkaar om politiek, het meest prestigieuze ambt van het land, beide al in de eindfase van hun leven zijn. Amerika kent, officieel, 341 miljoen inwoners. Zijn er werkelijk geen andere jongere talentvolle mensen in dat land beschikbaar met visie, verstand en ethiek die Amerika uit haar talloze problemen kan leiden? Ik herken in dit beeld veel terug, zeker de laatste tien jaar, van het Sovjetleiderschap. De latere garde van de politieke elite van de Sovjet-Unie waar Brezjnev, Tsjernenko, Andropov vertegenwoordigers van waren, was een in zichzelf gekeerde politieke klasse geworden. Voor zover dit al niet vanaf het begin van de USSR al het geval was. Bovengenoemde leiders waren een product van de grote Sovjetbureaucratieën waar Rusland een rijke traditie mee heeft.

Mijn studievriend vervolgt zijn betoog: *“Weet je nog Marie-Thérèse, hoe we samen kop of munt gooiden over wie er in de rij moest staan om brood te kopen? Weet je nog hoe we meemaakten dat de roebel in elkaar klapte en hoe we met anderen bespraken dat de schulden die de Sovjet-Unie had, nauwelijks nog waren terug te betalen? En toen zagen we al die daklozen en zwervers die op straat moesten slapen of, omdat ze het leven niet meer aankonden of omdat ze uit hun woningen werden gegooid. Verloedering alom en dan al die alcoholisten! Nou, kom eens naar San Francisco bij mij op bezoek en je krijgt een herhaling van onze einddagen in de Sovjet-Unie”*.

Of mijn oude studievriend overdrijft in zijn boosheid, dat weet ik niet, daarvoor ken ik de omstandigheden in San Francisco niet goed genoeg voor. Maar dat daar een *‘Amerikaanse nomenklatoera’* aan de macht is verbaast mij niet en dat de financiële schuldenlast niet te bevatten is, is ook bekend. En dat er een toename is van gedupeerden, zwervers en alcoholisten geloof ik ook wel, dat zie je helaas ook in Parijs, Londen, Berlijn of voor de deur in Arnhem. Hij vervolgt over: *“de angst die we hadden om in een Aeroflot vliegtuig te stappen”*. Ik zei dat ik over die angstige herinnering, net een blog had geschreven. *“Nou, dit jaar wilde ik er zeker van zijn dat mijn vlucht naar Europa niet met een Boeing vliegtuig zou zijn.*

Hij ratelt door: *“Of weet je nog de vreselijke ruzies op straat in 1998, bij de roebelcrisis, toen mensen hun geld van de banken wilde halen? Er was een inflatie van 3200 procent en de situatie in Rusland werd slechter en slechter. President Jeltsin was weliswaar bevrijd van de oude communistische apparatsjiks, maar ook hij sprak met een dubbele tong en werd omringd door een elitegroep van corrupte oligarchen”*.

In het Westen ging het (relatief) goed, tot en met 2008 leek het grote publiek niet te twijfelen aan de superioriteit van het kapitalistische stelsel. Na de grote recessie van 2008, die begon in de Amerikaanse huizenmarkt maar direct oversloeg naar de Amerikaanse financiële sector, werd er door de Amerikaanse centrale bank met kunst en vliegwerk ingegrepen in de Amerikaanse economie als nooit tevoren. Met als doel te voorkomen dat het financiële stelsel zou imploderen. Je kan de stelling verdedigen dat al die noodgrepen door de Amerikaanse centrale bank toen nodig waren om een acute implosie van het mondiale financiële stelsel te voorkomen. Maar tegelijkertijd kan je, je afvragen hoe het ooit zo gillend uit de hand heeft kunnen lopen waardoor zulke interventies door een centrale bank nodig zijn in het ‘kapitalistische’ Amerika. Als ik denk aan een vrije markt dan denk ik niet aan een

centrale bank die zich intensief bemoeit met wat, in theorie, het vrije verkeer van kapitaalstromen en betalingen in een economie zou moeten zijn. Dat zijn eerder praktijken waar ik mee bekend ben geraakt toen ik mijn studiejaren doorbracht in de Sovjet-Unie. Toen was dat heel normaal en tevens breed maatschappelijk geaccepteerd door de Russische bevolking dat de Staatsbank van de Sovjet-Unie het gehele betalingsverkeer dirigeerde en coördineerde. Private banken zoals wij dat in Nederland hadden, bestonden simpelweg niet.

Dan nog een paar woorden over 'oligarchen'. In Rusland heb ik gezien wat voor mensen dit waren en ook hoe zij aan hun vermogen zijn gekomen en dat ging lang niet altijd op een ethische manier. Als ik bijvoorbeeld over iemand als George Soros lees en wat hij met zijn vermogen doet om de Amerikaanse politiek, naar zijn wens, te modeleren dan zie ik weinig verschil met bijvoorbeeld een Boris Berezovsky. Met dien verstande dat de oligarchen in Amerika zich naar alle hartenlust, eigenlijk zonder beperkingen, met de Amerikaanse binnenlandse en buitenlandse politiek kunnen bemoeien met al hun geld, terwijl in Rusland de oligarchen hun plaats kennen. Daarmee bedoel ik dat Russische oligarchen (relatief) vrij zijn om te doen wat ze willen in de economische sfeer maar ze mogen zich niet met de politiek bemoeien.

Samenvattend is mijn impressie dat zeker als we, anno 2024, Amerika met Rusland vergelijken Amerika lang niet zo 'vrij, democratisch en rijk' is als veel mensen aannemen dat het is. En tegelijkertijd dat Rusland ook lang niet (meer) zo 'onvrij, autocratisch en arm' is als mensen denken dat het is. Dat bewijst het bezoek van mijn Amerikaanse vriend maar weer.